Bundel - Raadsinformatiebijeenkomst van 4 december 2025

1 Erken de Rechten van de Natuur
Tijd: 19:30-20:30
Locatie: Grote Trouwzaal
Portefeuillehouder: Wethouder Oosters
Agendeerders:
1. Louise de Vries, Partij voor de Dieren
2. Stevie Nolten, BIJ1
3. Derk van Bergen, ChristenUnie
4. Pepijn Zwanenberg, LINK
5. Gert Dijkstra, EenUtrecht
6. Ruud Maas, Volt
7. Fred Dekkers, GroenLinks
8. Victor Paalman, Horizon
Motivatie:
De beweging voor de Rechten van de Natuur is een snelgroeiende mondiale beweging. In Utrecht heeft de gemeenteraad eerder besloten om extra moeite te doen om de ongehoorde stem van de natuur te horen (A62 Inclusie en diversiteit, welke stemmen verdienen extra aandacht? - U-reka Gemeente Utrecht). De fractie van de Partij voor de Dieren heeft een initiatiefvoorstel geschreven om hier uitwerking aan te geven. Het doel van deze raadsinformatiebijeenkomst is om in aanloop van de bespreking van dit voorstel beter beeld te krijgen van de beweging voor de Rechten van de Natuur en de manieren waarop de stem van de natuur een plek kan krijgen binnen Samen Stad Maken.

initiatiefvoorstel PvdD erken de rechten van de Utrechtse natuur

Informatie over RIB

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Initiatiefvoorstel Erken de rechten van de Utrechtse natuur

Beleidsveld	Samen Stad Maken, Groen
Opsteller	Louise de Vries
Kenmerk	……
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Louise de Vries stelt de raad voor te besluiten:

1. De rechten van de Utrechtse natuur te erkennen en in lijn daarmee uit te spreken dat niet-menselijk leven om ons heen belangen heeft die mee moeten worden gewogen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking;

2. Het college opdracht te geven om;

    1. Uit te spreken dat niet-menselijk leven om ons heen belangen heeft die mee moeten worden gewogen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking;
        a. Deze uitspraak proactief te communiceren richting alle beleidsvelden binnen de gemeentelijke organisatie;
        b. In samenwerking de stem van de natuur een plek te geven door deze werkwijze nader uit te werken en te borgen via aanstelling van een kwartiermaker en het benoemen van een onafhankelijke voogd die deze stem kan vertegenwoordigen, te beginnen met de uitvoering van een tweetal pilots als proeftuin voor deze voogd;
        c. Op basis van de uitkomsten van deze pilots deze werkwijze te verwerken in de werkinstructies gekoppeld aan de implementatie van de Nota Samen Stad Maken;
        d. Op basis van de uitkomsten van deze pilots in afspraken met initiatiefnemers bij ruimtelijke ontwikkelingen voor te leggen dat de stem van de natuur, zoals vertegenwoordigd door de onafhankelijke voogd, gehoord dient te worden in samenwerkingstrajecten;
        e. Een evaluatie van deze werkwijze mee te nemen in reguliere evaluatiemomenten van Samen Stad Maken;

    2. In gesprek te gaan met andere gemeenten, de VNG, en initiatieven op dit terrein over het belang van het erkennen van de rechten van de natuur en om kennis uit te wisselen over de manieren waarop dit verankerd kan worden in gemeentelijk beleid en bestuurlijke besluitvorming en samenwerking;

    3. De beweging voor de Rechten van de Natuur te volgen en;
        a. uit te spreken dat de gemeente Utrecht deze beweging actief steunt;
        b. richting de landelijke overheid te lobbyen voor het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de natuur;
        c. zodra het juridisch mogelijk is om rechten te verlenen aan de natuur uit te werken hoe dit in gemeente Utrecht vorm krijgt;

Het lid van de gemeenteraad van Utrecht,

Louise de Vries

Samenvatting

Met dit initiatiefvoorstel stelt de Partij voor de Dieren voor om als gemeenteraad de rechten van de Utrechtse natuur te erkennen. Het voorstel omvat een uitspraak dat niet-menselijk leven in Utrecht belangen heeft die moeten worden meegewogen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking. In lijn daarmee wordt voorgesteld om een onafhankelijke voogd te benoemen die de stem van de natuur kan vertegenwoordigen in samenwerkingsprocessen. In twee pilots kan de werking van deze voogd worden vormgegeven en geëvalueerd. Ook stuurt het voorstel aan op samenwerking met andere gemeenten en verschillende initiatieven op dit terrein. Tot slot wordt voorgesteld de mondiale en snelgroeiende juridische beweging voor de Rechten van de Natuur te volgen, richting de landelijke overheid te lobbyen voor het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de natuur, en uit te werken hoe de rechten van de natuur in gemeente Utrecht vorm krijgen zodra dit juridisch mogelijk is.

Context

Inleiding
Wij mensen zijn onevenaarbaar goed in het vormgeven van de wereld om ons heen. Onze omgeving wordt steeds menselijker ingericht en mensen hebben daarover veel zeggenschap. Maar de stad delen we ook met veel leven om ons heen. Van al dat leven zijn we afhankelijk, net als dat dat leven afhankelijk is van ons. Het is hoog tijd dat we gaan luisteren naar de ongehoorde stem van de natuur. Dit initiatiefvoorstel is een belangrijke stap daartoe. Door uit te spreken dat al het niet-menselijk leven om ons heen ook belangen heeft, dat die belangen er toe doen en dat we willen dat de natuur rechten krijgt. Dit kunnen we kracht bij zetten door de stem van de natuur een plek te geven in gemeentelijke beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerkingsprocessen. Voorgesteld wordt om een onafhankelijke voogd aan te stellen die de stem van de natuur kan vertegenwoordigen. Op deze manier zorgen we ervoor dat deze ongehoorde stem de plek krijgt die haar toebehoort.

Aanleiding
De natuur is essentieel. Zonder de natuur kunnen mensen niet leven. Toch staat de natuur wereldwijd onder druk. We moeten de aarde leefbaar houden. Daarom is het van belang dat we toewerken naar een duurzaam samenleven van mensen, andere soorten om ons heen en de natuur in z'n geheel. Hiervoor is het nodig dat wij in onze besluitvorming rekening gaan houden met onze medebewoners van planeet Aarde. En dat we hun perspectief en belangen volwaardig meenemen in besluitvorming. Zodat we voortaan naast de economische en maatschappelijke behoefte van de samenleving die we hebben gecreëerd, óók een gehoord perspectief en gewogen belang van de natuurlijke omgeving om ons heen plaatsen.

Om de belangen van de natuur te waarborgen is een herijking van de positie van natuur in ons rechtsstelsel vereist. Om de natuur beter te beschermen, en daarmee ook leefbaarheid voor de mens, is een wereldwijde beweging voor de rechten van de natuur haar opmars aan het maken. Dit heeft al geleid tot grote successen wereldwijd. In Ecuador werden de rechten van de natuur in 2008 opgenomen in de grondwet. Ook in bijvoorbeeld Bolivia, Colombia, de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland heeft de natuur rechten gekregen. En in Spanje kreeg de lagune Mar Menor als eerste Europese ecosysteem rechtspersoonlijkheid.

Het juridisch toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de natuur kunnen wij als gemeente niet. We kunnen in Utrecht wel de belangen van de rechten van de natuur erkennen, ons beleid hierop aanpassen en samenwerken met anderen die de beweging van rechten van de natuur steunen. Zo brengen we een belangrijk signaal over, en moedigen we het rijk aan om de stappen te zetten die alleen landelijk gezet kunnen worden; het geven van rechtspersoonlijkheid aan de natuur.

Een belangrijk onderdeel van de beweging voor de Rechten van de Natuur is vertegenwoordiging. Een van de manieren om deze vertegenwoordig vorm te geven is door het benoemen van een voogd. Zo'n voogd kan dan bijvoorbeeld inspreken namens een natuur- of groengebied wanneer er sprake is van participatie, zodat ook de belangen van dit gebied vroegtijdig gehoord worden. Het werken met een voogd die de stem van de natuur vertegenwoordigd is een redelijk nieuwe ontwikkeling. Daarom

is samen leren van en met anderen die hiermee bezig zijn van belang. Zo kan wat een voogd is en wat een voogd doet nauwkeurig bijgesteld, doorontwikkeld en verfijnd worden. Om samen te leren is het belangrijk om als gemeente in gesprek te gaan met andere gemeenten, binnen de VNG en met andere initiatieven die hard aan de slag zijn voor rechten van de natuur. Initiatieven om mee te nemen in deze gesprekken zijn in ieder geval, maar niet uitsluitend, de Utrechtse Zoöp CCU, het Maas in de wet initiatief, de Ambassade van de Noordzee en Stichting Rechten van de Natuur. Op deze kaart is goed te zien waar in Nederland welke stappen worden gezet.

Hoe gaan we dan aan de slag?
Een kwartiermaker zal aangesteld worden om deze werkwijze nader uit te werken en te borgen. De taken van de kwartiermaker zijn: het voorwerk voor de pilots, de zoektocht naar de voogd, het uitwerken van een structurelere inbedding van een voogd en deze werkwijze, en het onderzoeken van mogelijkheden voor structurele financiën. De kwartiermaker kan ook de MAGIE (een maandelijks stedelijk overleg van natuur- en milieuclubs in Utrecht met de gemeente) vragen om mee te denken. Als pilot kan gedacht worden aan een kleine gebiedsontwikkeling in een wijk, maar ook aan het erkennen van de rechten van en het geven van een stem aan een groter gebied. Deskundigen hebben Amelisweerd bijvoorbeeld eerder aangewezen als de ideale proeftuin om de werking van rechten van de natuur te verkennen.

Deze omschrijving biedt handvatten bij het verder uitwerken van de rol/functie van de voogd door de kwartiermaker: de voogd heeft een onafhankelijke vertegenwoordigende rol. Het uitspreken namens de natuur, die zichzelf niet kan uitspreken, is de centrale functie en opdracht. Dat is anders dan de rol van bijvoorbeeld een adviserend ecoloog. Een ecoloog handelt nog altijd vanuit het belang van mensen en vanuit diens eigen blik, in opdracht van de gemeente. Een voogd handelt volledig vanuit de belangen en het oogpunt van de natuur. De voogd geeft de *natuur* een stem. De voogd hoeft niet één enkele persoon te zijn, het kan ook een samenstelling zijn van meerdere personen. Wanneer het wél één enkele persoon is, is het van belang dat deze persoon een netwerk om zich heen heeft voor raadpleging en advisering. Van belang is vooral dat de voogd moet beschikken over de geschikte kennis (in diens netwerk) om de stem van de natuur te kunnen vertolken. De voogd wordt gehoord binnen participatieprocessen en kan op andere momenten worden gevraagd om advies. Wanneer menselijke inwoners zeggenschap hebben en worden gehoord, wordt de stem van de natuur ook altijd die kans geboden. Het is niet de rol van de voogd om in juridische procedures de natuur te vertegenwoordigen – daar is ook (nog) geen wettelijke en juridische basis voor. Een voogd geeft net als anderen die deelnemen in een participatieproces een belang mee ter afweging, namelijk het belang van de natuur, en dit belang dient net als andere belangen inzichtelijk te worden gemaakt voor de gemeenteraad (bijvoorbeeld in een samenwerkingsverslag). Het kan voorkomen dat een eenzijdig “het” belang van de natuur lastig te omschrijven is, net als dat er bij menselijke inwoners van onze stad tegenstrijdige belangen kunnen voorkomen. Zo kan een ontwikkeling die voor een waterweg en alle bewoners van het water heel gunstig is andere dier- en plantensoorten die op land leven beperken. Of het kan zo zijn dat de egel zijn huisje verliest daar waar een gebouw met nestkasten wel huisjes voor de zwaluw biedt. De voogd heeft het mandaat niet om deze belangenafweging te maken voor de natuur, maar kan wel een beeld schetsen wat voor de biodiversiteit en het ecosysteem in zijn geheel het meest wenselijk/gunstig zou zijn.

De voogd neemt deel aan participatieprocessen bij het vormgeven van beleid en ruimtelijke projecten in de gemeente Utrecht. In praktijk is dit een uitwerking van het in 2024 door onze gemeenteraad aangenomen amendement 62. Daarin staat dat extra moeite moet worden gedaan om de ongehoorde stem van natuur te betrekken in participatietrajecten. Op dit moment is er nog geen beleidsmatige invulling van het betrekken van deze ongehoorde stem. Met dit voorstel geven we die invulling.

Juridische context
Ons rechtstelsel maakt onderscheid tussen rechtsobjecten en rechtssubjecten. Rechtsobjecten omvatten "dingen", zoals fietsen of auto's. Het rechtsobject heeft geen eigen stem, maar kan worden geclaimd door bijvoorbeeld mensen. Rechtsobjecten nemen dus niet zelfstandig deel aan ons rechtsstelsel. Rechtssubjecten zijn rechtspersoonlijkheden. Dat kunnen mensen zijn, of private of publiekrechtelijke rechtspersonen zoals bedrijven of organisaties. Deze nemen actief deel aan het rechtsstelsel. De natuur, waaronder dieren, valt binnen het huidige systeem onder rechtsobjecten. Daardoor kan de natuur niet zelfstandig deelnemen aan het rechtssysteem en wordt ze juridisch

gezien als ding zonder stem. Hoewel het voor Utrecht niet mogelijk is om eigenhandig rechtspersoonlijkheid toe te kennen aan de natuur, is het wel van belang dat we in onze democratie de waarde en rechten van de natuur erkennen, en dat we niet-menselijke levende wereld horen en meenemen in beslissingen. Het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de natuur valt onder landelijke besluitvorming en dit kan dus alleen het Rijk doen.

Er zijn verschillende kaderstellende documenten die ruimte bieden om de rechten van de natuur beter te verankeren, bijvoorbeeld (anterieure) afspraken met ontwikkelaars, het Utrechts Planproces Gebiedsontwikkelingen (UPG), de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU), Samen Stad Maken en de verordening samenwerken, participatie en inspraak. Dit initiatiefvoorstel kan gezien worden als aanvullend op de kaders die al geschetst zijn via de omgevingswet, het groenstructuurplan en de Utrechtse soortenlijst. De beweging voor rechten van de natuur is echter een holistische benadering, een paradigmaverschuiving, en het is daarom belangrijk om de gehele gemeentelijke organisatie hierin op termijn mee te nemen.

Beoogd effect
Het doel van dit initiatiefvoorstel is het erkennen van de belangen en de rechten van de natuur. Daarmee geven we als gemeente een signaal af aan de landelijke overheid om werk te maken van de rechten van de natuur. Daarnaast geeft Utrecht het goede voorbeeld door te zorgen dat de stem van de natuur ook daadwerkelijk gehoord wordt. Doel is dat een kwartiermaker en voogd op korte termijn aan de slag gaan met twee pilotprojecten. Daarin kan ervaring worden opgedaan voor verdere uitwerking. Zo worden de belangen van de natuur meegenomen in ontwikkelingen in onze stad. Ook wordt bij de reguliere monitoring en voortgang van Samen Stad Maken om een update over de uitvoering van dit initiatiefvoorstel gevraagd, zodat de raad inzicht krijgt in de uitwerking van dit initiatiefvoorstel en waar nodig bij kan sturen.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
In 2021 zijn de rechten van de natuur al door de raad aangehaald. Naar aanleiding van mondelinge vragen heeft het college toen een raadsbrief gestuurd over dit onderwerp. De initiatiefnemers van deze mondelinge vragen beoogden een andere invulling dan voorgesteld in dit initiatiefvoorstel en ook beperkte het verzoek zich tot Amelisweerd.

Op 27 juni 2024 is beleidsnota *Samen stad maken* door de raad aangenomen, waarmee invulling wordt gegeven aan de participatie in de gemeente. Hierin is door amendement 62 de natuur expliciet opgenomen als ongehoorde stem waar moeite voor moet worden gedaan om deze te betrekken in participatie. Een uitwerking voor dit betrekken van de natuur in participatie ontbrak tot op heden. Voorliggend initiatiefvoorstel biedt deze concrete uitwerking.

Op 19 maart 2025 heeft de raad een raadsbrief ontvangen naar aanleiding van de commissiebehandeling van Samen Stad maken. Daarin was toegezegd terug te komen op het onderwerp rechten van de natuur. In deze brief heeft het college aangegeven verder onderzoek in andere gemeenten liever af te wachten. Met dit initiatiefvoorstel kiest de Partij voor het Dieren ervoor om niet af te wachten.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
2.1	1. Uit te spreken dat niet-menselijk leven om ons heen belangen heeft die mee moeten worden gewogen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking; a. Deze uitspraak proactief te communiceren richting alle beleidsvelden binnen de gemeentelijke organisatie; b. In samenwerking de stem van de natuur een plek te geven door deze werkwijze nader uit te werken en te borgen via aanstelling van een kwartiermaker en het benoemen van een onafhankelijke voogd

	die deze stem kan vertegenwoordigen, te beginnen met de uitvoering van een tweetal pilots als proeftuin voor deze voogd; c. Op basis van de uitkomsten van deze pilots deze werkwijze te verwerken in de werkinstructies gekoppeld aan de implementatie van de Nota Samen Stad Maken; d. Op basis van de uitkomsten van deze pilots in afspraken met initiatiefnemers bij ruimtelijke ontwikkelingen voor te leggen dat de stem van de natuur, zoals vertegenwoordigd door de onafhankelijke voogd, gehoord dient te worden in samenwerkingstrajecten; e. Een evaluatie van deze werkwijze mee te nemen in reguliere evaluatiemomenten van Samen Stad Maken;
Argumenten	
2.1.1.	Het erkennen van de belangen van niet-menselijk leven in Utrecht sluit aan bij de ambities van Utrecht om een groene, diervriendelijke en leefbare stad te zijn en met dit voorstel wordt de ongehoorde stem van de natuur beter meegenomen.
	De natuur staat onder druk, ook in Utrecht. Het erkennen van de belangen van niet-menselijk leven positioneert Utrecht als een gemeente die staat voor de intrinsieke waarde van de natuur. Het zorgt ervoor dat de ongehoorde stem van dieren meegenomen wordt. Het beter meenemen van de belangen van niet-menselijk leven zal ook de leefbaarheid van de stad voor mensen vergroten.
2.1.2.	Het aan de voorkant meewegen van alle belangen, ook de belangen van de natuur, kan zorgen voor een kostenverlaging op de lange termijn.
	Hiermee kunnen onvoorziene vertragingen, bijvoorbeeld rechtszaken, in (ruimtelijke) processen worden voorkomen. Als de stem van de natuur vooraf via een voogd wordt gehoord, net als de stem van menselijke omwonenden, kunnen in plannen aan de voorkant ook het belang van de natuur worden meegenomen om mogelijke procedures (bijvoorbeeld vanuit milieu- en natuurorganisaties) later in het proces te voorkomen. Ook zal het meewegen van het belang van de natuur in ruimtelijke processen in de regel het beter borgen van een gezonde leefomgeving betekenen. Een gezondere leefomgeving is ook in het voordeel van de mens. Ook zal dit op lange termijn voor een kostenbesparing zorgen, bijvoorbeeld wanneer het gaat om het voorkomen van saneringskosten achteraf, maar ook op het gebied van volksgezondheid.
2.1.3.	Het aanstellen van een voogd is een concrete uitwerking van eerder vastgesteld beleid.
	Namelijk aangenomen amendement 62 bij het vaststellen van de beleidsnota Samen Stad Maken.
2.1.4.	Een evaluatie geeft bijsturingsmogelijkheden en kans op reflectie.
	Een voogd die de belangen van niet-menselijk leven vertegenwoordigd is een nieuw onderdeel van het participatiebeleid van de gemeente. Daarom is het wenselijk dat er geëvalueerd wordt. Hierdoor kan de rol van de voogd steeds verbeterd worden.
2.1.5.	Pilots maken het mogelijk om ervaring op te doen.
	In twee pilots kan worden geëxperimenteerd met het geven van een stem aan de natuur en het meewegen van deze stem in samenwerkingstrajecten. Deze ervaringen zijn belangrijk voor het succesvol breder laten landen van deze nieuwe werkwijze. Zo kunnen aanscherpingen in de werkwijze Samen Stad

	Maken en in de samenwerking met ontwikkelaars op een goede manier doorgevoerd worden. Door twee pilots uit te voeren kan er beter geëxperimenteerd worden en leren we meer.
Kanttekeningen/ Risico's	
2.1.1.	Niet ieder beleidsveld heeft evenveel betrokkenheid bij zaken die raken aan de belangen van niet-menselijk leven. Dat kan een risico zijn voor het succesvol laten landen van deze werkwijze in verschillende beleidsvelden.
	Verschillende beleidsvelden en afdelingen binnen de ambtelijke organisatie hebben verschillende werkwijzen en doelen. Beleidsvelden als groen en openbare ruimte zullen vanzelfsprekend meer rekening moeten houden met niet-menselijk leven dan beleid op bijvoorbeeld WMO. Wanneer nieuw beleid impact heeft op niet-menselijk leven is het wel altijd aan de orde dat belang van dit leven meegewogen moet worden Dit initiatiefvoorstel schrijft niet voor hoe de belangen van niet-menselijk leven gewogen moeten worden in diverse afdelingen, maar moedigt communicatie tussen afdelingen aan om te zorgen voor onderlinge afstemming en aansluiting.
2.1.2.	Het gaat niet vanzelf, en het kost ook wat.
	Kosten zitten in het aanstellen van een kwartiermaker en het uitvoeren van twee pilots. Om de kosten in te kaderen en te beperken is gekozen voor het uitvoeren van een tweetal pilots, waaruit lessen getrokken kunnen worden voor verdere toepassing. Voor het aanstellen van de voogd zijn de opstartkosten de grootste kostenpost. Het is daarom - en ook voor de succesvolle doorontwikkeling van deze rol - verstandig niet voor ieder project/proces opnieuw een voogd aan te stellen.
2.1.3.	Met alleen uitspreken zijn we er nog niet.
	Het erkennen van de rechten van de natuur begint met het uitspreken van het belang ervan en daarom is het belangrijk dat zowel raad als college dat doen. Maar vervolgens moet er ook echt uitvoering gegeven worden aan de pilots en is een bewustwording en wijziging van werkwijze nodig.
Beslispunt	
2.2	2. In gesprek te gaan met andere gemeenten, de VNG, en initiatieven op dit terrein over het belang van het erkennen van de rechten van de natuur en om kennis uit te wisselen over de manieren waarop dit verankerd kan worden in gemeentelijk beleid en bestuurlijke besluitvorming en samenwerking;
Argumenten	
2.2.1.	Het leren van andere gemeenten en het uitwisselen van onze ervaringen is een wederzijds proces waardoor deze ontwikkelingen versneld zouden kunnen worden.
	Zo hoeft het wiel niet steeds opnieuw uitgevonden te worden.
Kanttekeningen/ Risico's	

2.2.1.	Het werken met een voogd die de belangen van niet-menselijk leven/de natuur vertegenwoordigd is een redelijk nieuwe ontwikkeling in Nederland.
	Dat bemoeilijkt het leren van andere gemeenten. Er zijn wel andere steden die al aan de slag zijn gegaan met het onderwerp rechten van de natuur. Zo is er in gemeente Amsterdam in de zomer van 2025 een initiatiefvoorstel aangenomen. Ook in Groningen is een initiatiefvoorstel op dit onderwerp aangenomen en worden er al stappen gezet.
Beslispunt	
2.3.	3. De beweging voor de Rechten van de Natuur te volgen en; a. uit te spreken dat de gemeente Utrecht deze beweging actief steunt; b. richting de landelijke overheid te lobbyen voor het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de natuur; c. zodra het juridisch mogelijk is om rechten te verlenen aan de natuur uit te werken hoe dit in gemeente Utrecht vorm krijgt;
Argumenten	
2.3.1.	Het verlenen van rechtspersoonlijkheid aan de natuur is uiteindelijk de meest voor de hand liggende manier om de belangen van de natuur volwaardig te erkennen.
	Niet alleen in Utrecht maar in heel Nederland staat de natuur onder druk. De natuur wordt nu onvoldoende juridisch beschermd omdat het geen rechtspersoon is. Het instellen van een voogd heeft uiteindelijk maar tot op zekere hoogte zin, omdat de intrinsieke waarde van de natuur niet volwaardig erkent wordt onder enkel een systematiek als voogdijschap. Het verlenen van de status van rechtspersoonlijkheid is hiervoor nodig, en dat kan alleen via landelijke wetgeving. Dit kan dus alleen de landelijke overheid doen. Daarom is het van belang richting het Rijk te lobbyen. Zo houden we ook de vinger aan de pols en kunnen we als gemeente snel schakelen wanneer dit realiteit wordt.

Financiën

In dit initiatiefvoorstel worden een aantal voorstellen gedaan. Het merendeel van deze voorstellen heeft geen financiële implicaties. Twee voorstellen vragen wel om middelen.

De twee voorstellen die geld kosten zijn; het aanstellen van een kwartiermaker en de kosten voor de voogd (om te beginnen in twee pilots). Voor de kwartiermaker zijn de kosten maximaal €50.000. Voor de twee pilots zijn de kosten maximaal €10.000. In totaal zijn de kosten voor het uitvoeren van dit raadsvoorstel dus incidenteel maximaal €60.000. Voorgesteld wordt om de ongedekte kosten te dekken uit Samen Stad Maken en/of budgetten voor gebiedsontwikkeling/stedelijke ontwikkeling (programma ontwikkelen en wonen voor iedereen).

Het structureel aanstellen van een voogd voorkomt onnodige wederkerende opstartkosten, en zorgt ook voor continuïteit en het beter kunnen leren en evalueren. Voorgesteld wordt om het college opdracht te geven om (in samenwerking met de kwartiermaker) verder uit te werken hoe kosten voor het structureel werken met een voogd in het geval van gebiedsontwikkelingen (deels) verhaald kunnen worden op ontwikkelaars (via bijvoorbeeld leges, in samenwerkingsplannen (als bijlage van plankostenovereenkomsten) en/of in anterieure afspraken) en waar dit niet mogelijk is te onderzoeken hoe dit opgenomen kan worden in de begroting van 2027. Ook kan er gekeken worden naar Europese gelden (zoals het subsidieprogramma LIFE).

Er zitten geen financiële consequenties aan het uitspreken dat niet-menselijk leven om ons heen belangen heeft. De voorgestelde evaluatie en informatievoorziening aan de raad kan meegenomen worden in de reguliere brief vanuit Samen Stad Maken die de raad om het jaar ontvangt en is daarmee kostenneutraal.

Het aan de voorkant meewegen van alle belangen, ook de belangen van de natuur, kan zorgen voor een kostenverlaging op de lange termijn. Hiermee kunnen o.a. onvoorziene vertragingen in (ruimtelijke) processen worden voorkomen. Zie argument 2.1.2.

Vervolg
Na vaststelling van dit initiatiefvoorstel ligt de verdere uitvoering en communicatie bij het college. Verzocht wordt om uiterlijk Q2 2026 een kwartiermaker en onafhankelijke voogd aangesteld te hebben en zo snel als mogelijk te starten met de pilots.

Samen Stad Maken
Er is gepeild bij andere initiatieven op dit onderwerp. Voor het opstellen van dit initiatiefvoorstel is gesproken met de stichting Rechten van de Natuur. Daarnaast is gesproken met meerdere volksvertegenwoordigers van andere gemeentes die met een soortgelijk traject bezig zijn (o.a. Groningen en Amsterdam). De kennis die hierin is opgedaan heeft een belangrijke basis gevormd voor dit voorstel. De natuur kon (nog) niet aangeven wat ze van dit initiatiefvoorstel vindt.

Communicatie
Na het aannemen van dit voorstel wordt het college gevraagd zo snel als mogelijk aan de gemeenteraad te communiceren over de implicaties van dit voorstel. Ook wordt het college gevraagd richting de stad over dit initiatiefvoorstel te communiceren door hier op de gemeentelijke website en via de gemeentelijke sociale media kanalen aandacht aan te besteden. In communicatie over participatietrajecten dient kenbaar gemaakt te worden wanneer de voogd deelneemt, en diens inbreng dient mee te worden genomen in samenwerkingsverslagen.

(Niet)Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen
-

Erken de rechten van de Utrechtse natuur

Basisinformatie

Datum	4 december 2025
Gespreksleider	Fred Dekkers
Tijd	19:30-20:30
Zaal	Grote Trouwzaal
Werkvorm	Regulier
Portefeuillehouder	Wethouder Oosters
Vervolg	De gemeenteraad debatteerd over dit onderwerp tijdens de vergadering van de commissie:Veiligheid, Bestuur en Financiën. De raad besluit hier in principe over tijdens de eerstvolgende raadsvergadering op 11 december. Wilt u nog informatie delen met raadsleden? Stuur dit naar raadsinformatiebijeenkomst@utrecht.nl
Links	Website gemeente en Facebook-pagina 'Gemeenteraad Utrecht'
Deelnemers	

Programma

- Introductie Louise de Vries (Partij voor de Dieren) over het initiatiefvoorstel "Erken de rechten van de Utrechtse natuur" – 5 min

- Veerle Oude Alink (beleidsadviseur Samen Stad Maken) – 10 min (daarna 5 min voor vragen)

- Jan van de Venis (stichting Rechten van de Natuur) – 10 min (daarna 5 min voor vragen)

- Jos Kloppenborg (Vrienden van Amelisweerd) – 10 min (daarna 5 min voor vragen)

- Inbreng/opmerkingen andere aanwezigen – 5 min

- Laatste vragen raadsleden en afsluiting – 5 min

Motivatie

De beweging voor de Rechten van de Natuur is een snelgroeiende mondiale beweging. In Utrecht heeft de gemeenteraad eerder besloten om extra moeite te doen om de ongehoorde stem van de natuur te horen. De fractie van de Partij voor de Dieren heeft een initiatiefvoorstel geschreven om hier uitwerking aan te geven. Het doel van deze raadsinformatiebijeenkomst is om in aanloop van de bespreking van dit voorstel beter beeld te krijgen van de beweging voor de Rechten van de Natuur en de manieren waarop de stem van de natuur een plek kan krijgen binnen Samen Stad Maken.

Agendeerders

1. Louise de Vries, Partij voor de Dieren
2. Stevie Nolten, BIJ1
3. Derk van Bergen, ChristenUnie
4. Pepijn Zwanenberg, LINK
5. Gert Dijkstra, EenUtrecht
6. Ruud Maas, Volt
7. Fred Dekkers, GroenLinks
8. Victor Paalman, Horizon